

Meridiana

SETMANARI DE LITERATURA, ART I POLITICA • TRIBUNA DEL FRONT INTEL·LECTUAL ANTIFEIXISTA

Any I. - Núm. 47

Barcelona, 3 de desembre del 1938

Preu: 50 cèntims

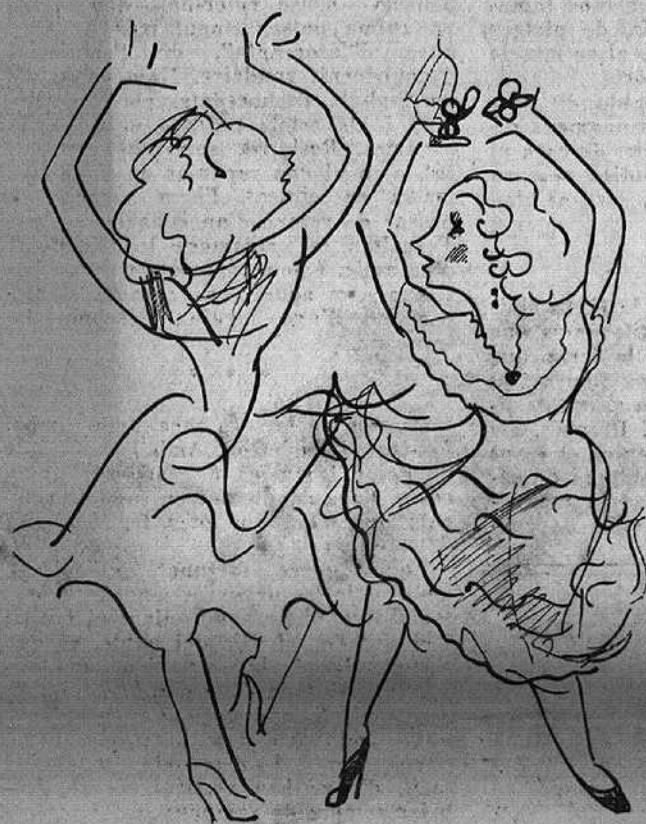
Dibuixos d'infant

La Secretaria Femenina del Comitè Nacional del Socors Roig inaugura fa poc una exposició de dibuix infantil al Casal de la Cultura. Hi figuraven més de tres mil exemplars tramesos pels nens de tot Catalunya. El dia 8, davant

seua línia vocacional, conduent a un món il·lògic, fantàstic, màgic. Un fet a lamentar: la vanitat de l'adult, que no més reputa important el que s'adiu al seu "bon sentit" elevat a la categoria d'aspiració suprema. D'això en deriven funestes desviacions pedagògiques.

L'obsessió del moviment és en el noi un factor transcendental. Un moble, una ceràmica, un tapís... no són vistos pel noi, tot i romandre enfront seu quotidianament. Si, en canvi, la pèndola del rellotge. Les coses no són per ell res més que pretextos d'acció. ¿Per què aquest ninot només té cap (un cercle) i cames (dues ratlles)? Perquè per l'infant que el féu l'home només menja i camina. El que hi manca és accessori... Moviment! Moviment circular, sobretot. En el dibuix del nen no hi ha res estàtic, res real, res lògic, res complet, res representatiu... Només ell pot dir-nos els seus secrets, que pertanyen a una "matúrgia" separada per un abisme del món de les suposades realitats adultes. ¿Què dibuixa, com dibuixa el nen? Està a l'abast de tothom investigar-ho, sempre que no

què aquesta ha estat l'única que hem vist purament infantil, i és també l'única, a Barcelona, que ha estat presentada d'una manera assequible al visitant desproveït del guiatge de la psicologia del noi. La seva novetat — i també el seu mèrit — venia del fet d'acompanyar els dibuixos amb comentaris que posaven de relleu la intenció dels petits autors; i el criteri que prevalgué en la tria recolzava en el mecanisme psíquic que precedeix la fixació del gràfic en el paper. En un opuscle ben documentat, Antoni Gelabert tingué cura d'advertir que en l'arreglada de material no el desvià cap matis estètic; és més, cas d'abellir-li aquest aspecte, tampoc no hauria reeixit, per tal com (segons afirmava a

Dibuix lliure de R. R., noia de 11 anys, de Barcelona (Tamany natural: 124 x 155 mm.)

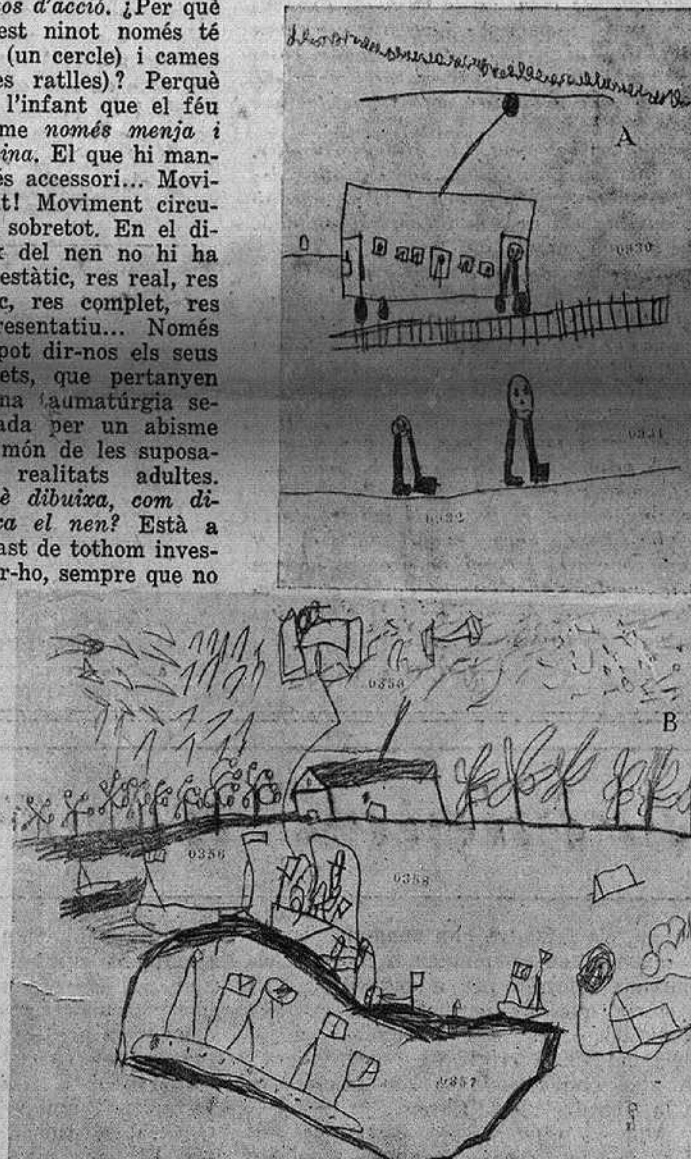
d'un públic nombrós, després d'un breu parlament introductiu pronunciat pel professor de la Universitat Dr. Jaume Serra Hunter, el Dr. Emili Mira va cloure l'exposició amb una conferència en què desenvolupà el tema "Què, com i per què dibuixa l'infant".

Què és, com és fet, per què es fa? Això és el que cal saber. Aquestes foren les tres preguntes que serviren de punt de partida al Dr. Mira en la seva alligadora conferència, que ben mirat hauria estat més útil en inaugurar l'exposició que no en cloure-la. Un resum? Unes dades?

El nen de tres a quatre anys, endut per la prufia, el furor de moviment, cerca sempre adalera la tercera dimensió de les coses. Els primers moviments són propulsors, exploradors; però aviat esdevenen expressius, i acaben per donar forma gràfica al dinamisme. Amb els moviments incessants dels dits, el nen ja fa veritables dibuixos en l'aire. La fixació, l'expressió, el llenguatge gràfic, ve com una conquesta. Un detall important: els dibuixos del nen s'han de saber llegir, el món dels nens no és el de l'adult, car la percepció del pàrvul és difusa, emotiva, dinàmica; no capta el que té a l'entorn, sinó el que requereix la

s'hagi ofegat la seva iniciativa amb imposicions instructives mantingudes amb el desig fúnebre d'atènyer una maturitat precoç. ¿PER QUÈ dibuixa? Ah! Això ens ho aclariria el filòsof. El Dr. Serra Hunter ens hauria d'esbossar aquest viarany difícil.

Aquesta exposició ens en recorda una altra, oberta al públic en l'Arxiu Històric de la Ciutat a primeries del 1936, deguda a Antoni Gelabert, llavors professor del Grup Escolar del carrer de Casp, i Sebastià Pla, director d'aquest magnífic Grup. En fem esment, malgrat correspondre a una data llunyana, per-

Dibuixos fets en llibertat per dos nens normals de 5 anys, de Barcelona. (Tamany natural: A - 125 x 116 mm. B - 220 x 157 mm.)

l'apartat quar, pàgina tretze de l'Al·ludit opuscle) al seu entendre "el noi de tres anys no és artista, el de catorze és un mal artista"; volent englobar en dues edats fictícies — car l'edat cronològica no concorda mai amb la psicològica — dues èpoques que sempre se succeïen amb una delimitació clara: aquella en què el noi dibuixa per desig d'expressió, "per

Monòlegs interiors

El poble escollit

Per l'avinguda dels pobles davalla l'arc del poble escollit. La sement d'Abraham ha tret tija, fulla, ha florit, ha fruitat. Els flagells assolien Egipte. Pel desert la columna de foc — i de fum — fa de guia, mentre el manà espera la tanda de ploure i la vara de Moïses es prepara per al truc del sauri. La Terra de Promissió s'obre com una amada impacient esperant l'envestida de Josué. El poble escollit ja és ben escollit. Jehovà se'l mira i somriu i, divertit i complaent, deixarà de donar corda al rellotge de sol perquè el poble escollit pugui estossinar filisteus amb claror de dia. Endavant la superbia! No és el poble escollit? La gran empena de l'escollidesa arribarà fins al dia que, amb arguments clericals, serà sacrificat el gran home just, després de tants altres homes justos, no tan grans, sacrificats abans d'ell.

Oh, allò era un poble escollit? Com ha anat? Qui ho ha dit? L'escollit era l'altre, és clar. Romà, tu tindràs l'imperi dels pobles. Delenda Cartago. Empeny, pitja, abonyega a la teva fàula. I ara, romà cristià, ¿qui més escollit que tu? In hoc signo vinces. Endavant la superbia! Santa Helena fa arqueologia. Els jocs de paraules dels concilis omplen de sang el món. Però, ai las, qui deia que era aquest l'escollit? No declina? ¿I no es lleva un altre astre a l'Orient? Abraham havia llençat la seva sement al desert. Però Jehovà, ull viu, veïllava a cavall d'un núvol. No ploris, Agar. No somiquis, Ismael. Tindreu dàtils, dàtils, dàtils frescos i ardents. Mahoma, el gran dàtil, es retorç epilépticament al dictat de l'arcàngel. La pedra de la Kaaba es torna negra d'angúnia. Jehovà és Allà. No hi ha altre Jehovà que Allà. Ah! Caravanes robarem, presoners torturarem i fanàtics conversos tindrem. La flama encesa a l'Àrabia s'escorre per l'Àfrica. Ja som a Egipte. Tras tras. Tot Libia trepidant sota les potes trontolladores de cavalls cavalcats. Enllà, Hamalahi hamalahi. L'Àfrica és nostra. Mehalles, mehalles. Te encuentro. Ja som a Espanya. Amunt i crits guturals. Un poble escollit vessa pel Pirineu.

Mahoma o Atila? Carlemany, Gengis Kan o Tamerlan? Tots, tots. Tots ben triats, oh déus! Però busquem, busquem: no trobariem res millor? Les llàgrimes de Boabdil Chicuelo són les perles d'Isabel la Catòlica que equipaven les caravel·les que conquistarien un món per a la Fe. Gran recaptia. Llunya, llunya per a la Santa Inquisició. Cada hidalgo porta al cos un rei, un jesuïta i un dominic. Voleu res més triat? ¿El súmmum, la corona, l'acabament de l'escollidesa? Creu't-ho, Això no s'acaba així. Petits pobles escollits fan llurs petits estralls. Ja vindrà, ja vindrà. Ja el tenim. Vive l'Emperre! El Papa corona Napoleó. L'Univers dans ma poche. Je suis la gloire. Endavant la superbia! I ara ve l'altre, l'escollit en fred, el ferro del Cancellier de Ferro, el llautó de l'Emperador esguerrat, el bigotet del bell Adolf. Über alles. Gott mit uns. Pensem amb la sang, escopim sobre la llibertat. Aris, aris, mireu aquell jueu que corre. Volteu-lo, estossineu-lo!

Jueus, poble escollit, tots els escollits de tanta l'han anat escollint per a llurs cops. Apa, vés, aparta't. A mort le juif! Perro judío. Strafe, strafe. Què més? I no series verament escollit entre els pobles? No llavors que Jehovà et somreïa des de dalt del seu núvol. No llavors de la columna de foc i el manà i els llamps del Sinai. Sinó després, segle rera segle, i ara mateix, ell en hostil absència rera el núvol dels enemics, i tu present més que mai en la noble prova de la dissort. Escarnit, perseguit, humiliat; però — com el gran home just de qui ets imatge viva — victoriós en els cors decents.

C. A. JORDANA

jocum", i aquella en què sent fretura de representació, que apareix quan el seu esperit arriba al nivell de l'activitat adulta.

En la primera època, àdhuc reduint-se a simples gargoteigs, a persones esquematitzades amb cercles, a sincrasis intel·ligibles a l'adult, a les perspectives impossibles del *rabattement*, i a falsejats evidents com dones amb dos nassos, mans amb vint dits, membres desarticulats, etc., el dibuix infantil és sempre per a l'observació psicològica un material valuós. En la segona època s'observa, per contra, les més de les vegades, la còpia fracassada, la imitació impersonal i la impotència tècnica. El canvi quasi brusca d'ordre psíquic provoca una intensa crisi i l'interès de l'obra gràfica decreix àdhuc per al mateix psicòleg.

Els qui visiten desprevinguts exposicions de dibuix infantil lliure no acostumen a dissimular la preferència per

Dibuix lliure de M. L., nens de 5 anys, de Barcelona. (Tamany natural: 72 x 65 mm.)

la producció d'aquesta darrera etapa; s'embadaleixen, doncs, pel que ja no és dibuix d'infant. Busquen el cas rar; busquen la precocitat, l'adult en el cos de noi. La gentada que vers el 1919 elogiava a les Galeries Laicesters les obres (Segueix a la pàgina tercera)

ELS SANTS OLIS DE L'EXTREMA-UNCIO, per Apa

— Au, papa: una mica d'oli de ricí...
— Sacrilegi! Així paga el diable a qui bé el serveix

POLITICA INTERNACIONAL

DECRETS - LLEIS A FRANÇA

A mig novembre el govern Daladier va decidir-se a publicar els Decrets-lleis que en ús dels plens poders atorgats per les Cambres legislatives feia dos mesos venia preparant el ministre de Finances M. Marchandieu i que, després de la seva dimissió, han passat a la història com el pla del nou ministre M. Paul Reynaud. El nom del ministre de Treball M. Ch. Pomaret i de Treballs públics M. de Monzie, van units estretament a aquesta obra, que alguns qualifiquen de reconstrucció, altres de sacrifici, i el nostre brau col·lega "L'Humanité" batejava amb l'epítet de decrets de misèria i de reacció social!

El govern radical socialista que detenta el poder i que el món coneix en síntesi com el govern Daladier-Bonnet,

no és ni la mínima expressió d'un govern de Front popular. Vençut a Munic el mes de setembre, va arreconar el que li restava de l'impuls que el triomf electoral de maig del 1936 havia donat al poder públic de la gloriosa França, i, d'esquena al proletariat, intenta reanimar la moral burgesa que un dia fou l'ànima de la nació, però que avui, a França com a tot arreu, ha perdut tota valor positiva i es consagra a impedir la normal i pacífica evolució vers la nova era.

Daladier és un home coratjós i tenaç. Alguna semblança té amb el seu col·lega Chamberlain, a qui tampoc no afecten els fracassos. Ni l'un ni l'altre no han inventat res ni diuen res de nou. Això fóra una bona condició en aquesta època d'esgarips i truculències

si no tingués el vici de carregar el mort invariablement damunt l'espalla del débil. Si en el camp internacional, Abissínia, Xina, Txecoslovàquia i Espanya han hagut de pagar totes les despeses, en el recinte nacional els treballadors han de pagar els deutes que la incapacitat, la mala fe i la rapacitat capitalista amunteguen damunt el cos social. És un joc antic i irritant: si es fan algunes concessions als treballadors, i si aquests obliguen al compliment de les lleis i pactes col·lectius per mitjà de vagues o per pressió sindical, els capitals emigren o s'estanquen, els treballs es paralitzen, els canvis s'envenen, els tributs declinen i el deute nacional creix en proporcions fantàstiques. I d'això en té la culpa una me-

(Segueix a la pàgina segona)

Cartas del front

He rebut dues lletres

He rebut dues lletres. Llegir-les, m'ha produït una pregona emoció. Són les dues primeres cartes que uns soldats han arribat a escriure. L'un és català i l'altre andalús. Tenen vint-i-nou i trenta anys, respectivament. Casats i amb fills. Duen any i mig de front, i, fins ara, es veien amb treballs per poder-se comunicar amb llurs famílies.

Un matí, als pocs dies d'haver-me incorporat al batalló, vaig fer una visita a l'escola que tenim improvisada, a l'ombra de la pineda. Una dotzena de xicots feien redós, asseguts a terra, mentre el milicià de la Cultura s'afanyava a familiaritzar-los amb les primeres lletres. En veure'm, tots varen aixecar-se. Una mica cohibits. Impressionats de la meua presència. Vaig encetar la conversa.

— Què us sembla, a vosaltres, és profitós tot això que se us ensenya.

— De bell antuvi, ningú no va respondre'm. Vaig adonar-me de la seva confusió. Un bri de vergonya els hi roïa els rostres.

— Quants anys tens, tu?

— Vint-i-sis — va respondre'm un, abaixant els ulls.

— Haves anat a l'escola?

— No, senyor! A set anys caig començar a treballar. A casa érem cinc germans. El pare morí aviat i les necessitats vingueren de pressa. Els més grans havien d'ajudar la mare a pujar la casa.

L'esguard d'aquest xicot, mentre recorda els dies llunyans, va fer-se melangios. Aquesta conversa l'enfajega. Procuo asserenar-lo:

— T'agrada aprendre de llegir i escriure?

— Força! Però...

Aquesta frase no acabada, vol dir moltes coses. Tantes, que en aquest moment no goso explicar-me'n cap.

— Miri — i m'ensenya un paper emborronat amb quatre malgarbades lletres que omplen tota la pàgina. — Les meves mans ja són massa dures per arribar a escriure tal com cal.

La conversa guanya en interès. Trec la petaca i els invito a fumar. Això els anima i a poc a poc veig que em prenen confiança. Reprenc les meves preguntes.

— I tu? — assenyalo un xicot de faccions aspres, i posat indolent; — no en vols aprendre de llegir?

El meu preguntat ha envermellit, sobtadament. La meua pregunta li ha produït una reacció de vergonya.

— Ja tinc masses anys, jo!

— Quants en tens?

— Trenta.

— No són pas molts. Jo en tinc trenta-un i, ja veus, encara tinc ganes d'aprendre.

— Oh, vostè!

Li endevino l'amargament que traspuen les seves paraules.

Més enllà de la veu, amb un gemec d'impotència, s'hi registra tota una vida. Trenta anys inútils, de treball esgotador, de misèries i d'ignorància, al davant dels quals, les injustícies humanes han anat cavalcant-hi, creant una situació incòmoda d'odis i de menyspreus, com una argolla asfixiant que un dia o altre havia de rompre's.

La veu d'aquest xicot té una amargor infinita. "Oh, vostè!", vol dir que jo, i tots aquells que com jo hem gaudit d'una infantesa més acurada, som d'una altra casta. Dels privilegiats. Així li ho endevino. I m'en sap greu. Procuo rehabilitar-me, i, ensems, encoratjar-lo.

— Encara hi ets a temps. Per això som aquí, emprant el fusell com a arma de cultura. Cap altre sentit no té la nostra lluita, si no fos això, si no fos que volem que els temps passats no tornin amb tot el seguici d'injustícies i diferències socials, de vides explotades, de fam i de misèria, el nostre sacrifici d'avui fóra ben bé inútil.

M'adono que a desgrat de les meves paraules, encara hi han ombres en molts d'esguards... Ombres que no vénen, però, del dubte ni de la inexistència en el concepte de la nostra guerra. Vénen, més aviat, de l'interrogant obert al nostre entorn. ¿Serem vius, encara, demà? Si la mort ens sotja a cada minut, ¿per què hem d'escarrar-nos obligant la intel·ligència?

No m'equivoque. Pel magi d'aquest soldat de trenta anys, hi fan desfilar una sèrie de preguntes semblants. Els parpels tentinegen i tot el rostre es contreu amb un deix d'indiferència.

— Qui serà viu, demà? A la guerra, només l'avui compta. El demà és una incògnita.

— T'equivoques. És el demà, precisament, el que ha de comptar. Aquest demà durant tants d'anys arrapat al nostre magi, i pel

millorament del qual la nostra vida ha estat una lluita constant. I si per altra cosa no, al menys, perquè els nostres fills i els fills dels nostres fills no hagin d'abaixar la testa ni corvar l'espatlla com els esclaus.

— És cert, Comissari! Només pels nostres fills som capaços d'aguantar els dolors d'aquesta guerra...

— Veiam, doncs, si procureu, tots plegats, aprendre ràpidament el que aquí se us ensenya per tal que el vostre esforç us faci dignes dels fills per la sort dels quals oferiu la sang i la vida...

* * *

Fa, avui, més i mig just d'engu que a l'ombra de les pinedes pirinenques, uns xicots iniciaven el primer contacte amb els llibres. Enganyada l'ànima pels tals invisibles d'una ignorància absoluta. Escèptics. Insegurs de la seva pròpia voluntat. Anorreats pel llast d'una vida tan inútil com absurda. Esperonats, però, per l'alba d'un demà més digne, més humà, més lliure. Mes i mig, que les tenebres del pensament, sentiren fretura d'aclarir-se. I al cap d'aquest temps — brevíssim, sense importància, en la vida d'un home — rebo dues lletres que m'han causat tanta admiració com sorpresa.

Tremola la veu, quan les cartes, closes dintre l'envelop, són posades al meu abast. Han estat escrites per aquells dos soldats que més desesciscats em parlaren. I ara, quan posen damunt les meves mans el tros de paper, sembla que les nines dels ulls s'il·luminin de clarors insospitades i el somris dels llavis té com un aire de triomf!

— La nostra primera carta, Comissari!

I tot ja com un riure al seu entorn.

Jo esquinzo el sobre i, de biaix, contemplo els meus soldats. Palplantats al meu davant, gairebé ni respiren. Ho endevino a través de la seva rígidesa. M'esguarden amb una emoció indissimulable! Estarà bé? Estarà malament? Que l'in sembla, Comissari?

— Bé. Molt bé! Jo, en el vostre cas, no l'hauria feta pas millor. N'esteu satisfets?

— Sí, senyor!

— Què us sembla, ha estat difícil?

— A la primera, sí. Jo mateix — em diu un d'ells — no m'hi veia pas amb cor. Era un nou món que s'obria al davant meu. Un món que em semblava inabastable. Prenyat d'interrogants. Després, a mida que la paciència del mestre, anava familiaritzant-me amb les figures diminutes del llibre imprès, tot jo tremolava. Volia anar de pressa. Em semblava que anava molt a poc a poc. Que no assoliria d'aprendre allò que necessitava aprendre. I les mans em tremolaven quan els dits intentaven escriure. Em desanimava. Aviat, però, em refeia. Recordava aquelles paraules de quan els Pirineus i el record se n'anava lluny, vers la llar on els meus fills esperaven saber noves meves. I amb l'afany d'escriure totes les meves coses sense l'ajut dels companys, vaig començar a recomençar cada dia amb més il·lusió, fins que he lograt d'escriure aquestes ratlles que ara us duc... Però... oi que són mal fetes?

— I ca, home! Jo les entenc perfectament. I tu. I qualsevol altre, sabran llegir-les. I els teus fills i la teua esposa, podran saber, des d'ara endavant, allò que tu voldràs que sapiguin. I ja no necessitaràs ningú per contar-los-hi com els enyores i com els estimes... Oi que ara ja no hi creus en que puguis morir?

No. Certament que no hi pensa. Jo he llegit les dues lletres i són totes dues amaraes d'un desig de viure, tumultuós. Cada paraula és una promesa. Cada mot és un cant a la vida, a la nova vida que germina sota l'impuls de la consciència desvellada i del despertar joïós de la intel·ligència, fins ara adormida. Cada lletra és una emoció que ofega el sentiment i obre, a la vegada, tots els camins de l'esperança. Només per contemplar aquest parell de soldats — infants, com se senten joïosos, satisfets d'haver pogut aprendre, a trenta anys, les primeres lletres — valia la pena que aquesta guerra vingüés. Tanmateix, ells seran la veu que pregonarà a tots els aïres, per quina cosa es lluita als rengles de la República. I des d'ara endavant, uns homes anònims que al peu de la trinxera, amb la seva abnegació i heroisme exposen la seva vida perquè ja mai més la incultura, l'esclavatge de les consciències permeti que una altra guerra es desencadeni i la Humanitat s'esfondri amb llacs de sang i de tragèdia.

J. CID I MULET

Ombres d'Europa

Un ídol trencat

Fou un personatge cèlebre. Tenia tot el que calia per passar a la posteritat. Fins el color. El seu nom i el seu art arribaren a apassionar les multituds. Durant molt de temps, gairebé cada dia, el cable transmeté preferentment noves d'ell a tots els punts del planeta. La seva silueta de triomfador, coronada per un constant somriure optimista, fou popularitzada a través de cent mil "poses" diferents a totes les revistes i diaris del món. Sofrí l'escomesa dels més experimentats caçadors d'autògrafs i el setge constant d'audacioses i encopetades dames. Alternà amb moltes celebritats i s'embarcà fraternament amb els grans senyors de la política, àrbitres dels destins d'un continent. I, perquè no li manqués res, tampoc no li mancà l'homenatge oficial del seu Govern, que el condecorà en un acte públic, veritablement apoteòsic. Tota una llegenda de personatge extraordinàriament afalagat per la fortuna.

* * *

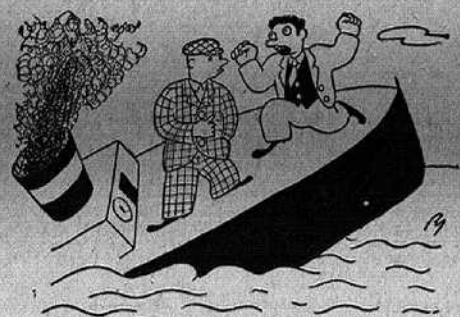
Avui, com tots els ídols caiguts, camina inexistent, gairebé fet un fastame, pels carrers cèntrics d'una gran urbs cosmopolita, que ignora la llegenda principessa d'aquest pobre negre.

El record de robes de seda extra, que cobriren el seu cos de banús, de magnífics vestits que donaren relleu a la seva silueta popular, retallada del marc de distingits salons, de casinos famosos, de cabarets de moda, de platges aristocràtiques o damunt l'altar mascle dels grans camps de esports.

Tota una sèrie inacabable de dies fastuosos, de triomfs continuament renovats, de viure sense ahir, de cara al futur preconquerit, ascendint sempre com una sageta engegada cara al blau del cel!

* * *

I un dia, el principi de la fi. La lluita desesperada amb la indiferència que colpejava a les portes de la fama, que anava embolcallant la seva figura i el seu nom en una espesseïda xarxa de silencis i de postergacions. Després, els viatges esforços, confós entre el munt anodí d'una llista de passatgers de segona classe, cercant, com els propietaris desafortunats de cavalls de cur-

— Se'n va a fons! Se'n va a fons!
— Està bé, home, està bé! No avalotis tant, per això.
Al capdavant no és teu...

ses, nous "studs" on provar sort. I amb les darreres victòries, forçades al trot cansat d'una vida que inevitablment s'enfonsava, l'oblit.

Com a teló, la pobresa.

* * *

El negre se sent inundat per aquest indefinit dolor, que deu sentir més viu com més tracta de podar les arrels roges, enfonsades en la fosca terra dels seus miserables ensomnis.

Està encanallat, meravellósament encanallat. Podríem dir: mireu l'Europa que s'ha devorat ella mateixa. Ha deixat una desferia de la seva vida anterior que dorm en els portals, contra les vidrieres lluminoses. Diluvi de silencis dramàtics, ha estat deixat definitivament de banda.

* * *

Ell coneix la seva història com si fos la d'altri. Demana una cigarreta. Colpeja amb el bastó rítmicament. Si el conviden a prendre una copa, accepta i demana aguardent, desafiant totes les seves malalties cròniques. No sap negar aquest plaer malaltís als que només l'inviten per furgar de prop en una glòria podrida. Veient-lo així, vençut, llençat, fidel al seu destí, amb la paorosa realitat de la seva vida, pensem — sense voler-ho — que la seva ànima potser tingui més de cent anys d'"atorrante", de "sablística", d'empedernit rondaire. Nom comú als noctàmbuls desheredats, als "canillits" i als estels perduts entre focus elèctrics. Resignat, somrient malgrat tot, amb el cap repenjat en una dura massa de ciment, l'hem sorpres en passar de retorn d'un cenacle, cansats d'escollir la xerrameca insubstantial d'un amic. I hem repassat la seva existència com aquell que repassa el mecanisme d'una joguina descomposta, trencada.

* * *

Pensem en la seva raça, amb rumba, fox-trot, i xarleston. Amb llargs udols de dolor i música de cadenes contra ossos. Raça agonitzant en tots els mercats del món, en totes les factories del món.

Aquest negre afortunat, que mirava amb fàstic les primeres manifestacions socialistes, que visqué odiant el miting i el crit de rebel·lia del poble, perquè s'enorgullia de la seva vida sumptuosament exhibida d'ací d'allà, de les seves amistats encopetades i dels seus quinze minuts d'actualitat; que tingué, a més a més, la desgràcia d'una vida fàcil, d'anar ben vestit i alegre, embriac sempre de xampany, és el sarcasme de la seva raça dolorida, de la seva classe llagada.

Si dels seus germans en feren a Europa carn de mercat, d'ell en feren carn d'escarní! Pobre negre acaronat per la societat d'una època enfadada d'extravagàncies i d'apetències desconegudes! Divertida o paorosa figura d'un continent que ronca el seu progrés amb el brunzir de les seves màquines destructores!

* * *

En el cantell d'uns sendals fuma una burilla amb les cames doblegades, amb la consciència doblegada.

Epopeia ja gastada la de l'ídol que arriba a creure's ascendit de classe pel sol fet de franquejar-se amb aquells que el llicencien perquè els diverteixi o els emociï. Allà l'hem deixat, llençat al carrer, com els gossos de ningú. Com un record. Com una cicatriu.

* * *

Podrien dir-nos que tot això és terriblement infame. No. La cosa terriblement infame és una altra de la qual no val la pena parlar. El nom és producte de l'ambient. Recordem l'ambient en què es desenvolupà la seva personalitat — si alguna vegada la tingué efectivament — d'aquest pobre negre que en menys d'una dècada conequé totes les grandeses i totes les misèries de la vida.

Domènec S. MAGLIONE

Decrets-Lleis a França

(vé de la primera pàgina)

sura que costa comparativament i una insignificança, sense tenir en compte que un error — no parlem dels atacs deliberats o lesius — de qualsevol magnat, trust o càrtel, consumeix en un instant una riquesa considerablement superior.

El coratge, quan no és aplicat a les gran empreses, és un defecte que en català es coneix amb el nom de tossuderia. I els Decrets-Lleis que ha promulgat el govern Daladier són, en llur conjunt, una nova manifestació de mesquinesa i de miopia política i econòmica. Substantialment no són altra cosa que un atac a les lleis socials i als modestos avantatges que els dos anys de govern de Front popular havien proporcionat als treballadors francesos. Per eloqüent que sigui el fet que abans dels Decrets un treballador amb vint mil francs anuals de sou pagués 227 francs i després dels decrets n'hagi de pagar 413, mentre que un capitalista amb dos milions anuals d'ingressos pagués abans 1.036.800 francs i després dels Decrets en pagui 832.000, aquesta mesura no és ofensiva com l'atac a la setmana de quaranta hores, l'obligatòria divisió de la setmana en sis dies i l'anul·lació pràctica de les convencions col·lectives i dels drets sindicals.

Es evident que França necessita un gran reactiv i que la totalitat dels ciutadans, els treballadors compresos, han de fer un gran esforç per a salvar les finances de la nació. El pressupost ordinari del 1939 ascendirà a 63 mil milions, l'extraordinari a 30, i, enclouent les despeses de la Caixa autònoma d'amortització, el conjunt de despeses per a l'any vinent sumen cent dos mil milions de francs, amb uns ingressos probables de seixanta-sis mil milions. Cal encara afegir a la suma de despeses els 25 o 30 mil milions dels pressupostos locals, el que representa un desequilibri pressupostari d'uns 53 mil milions de francs. I si les rendes nacionals de tota mena són calculades a 220 mil milions de francs anuals, tenim, segons Daladier, que ben a prop de la

Les conferències de París

Cada vegada que els manipuladors de la política europea han pretès tractar a fons de la guerra d'Espanya i s'han proposat trobar un "arranjament" al pro-

meitat dels ingressos de la població de França se'ls mengen les despeses de les corporacions públiques. ¿Pot això continuar? "Nosaltres — deia Daladier al Congrés radical-socialista de Marsella — refusem de deixar el nostre país que segueixi més enllà en aquesta ruta en la qual hi perdria les seves llibertats, el règim republicà i, possiblement, la independència i la integritat de la pàtria."

Perfectament. Cal aturar aquesta hemorràgia terrible que fa anys devora les forces de la nació francesa. Herriot deia al Congrés de Marsella, que "el partit radical no cedirà mai sobre la necessitat de preservar l'ordre i el treball. És damunt l'honor acordat al treball que la República fou fundada. L'home feliç és aquell que troba en el seu treball el seu plaer." Molt bé! Fa cent quaranta anys que els treballadors francesos proclamaven el dret al treball i a la llibertat, i des d'aleshores, a força de lluites incessants, han arribat a aconseguir que el treball sigui una categoria social reconeguda i que les lleis de la República acordessin uns drets substancials a la massa de ciutadans que un dia darrera l'altre laboren per la prosperitat comuna sense participar de la riquesa creixent per ells creada. No són els treballadors francesos els culpables de l'escolament progressiu del país, però són ells, com sempre, els escollits per a pagar el remei. Bé, encara, si el sacrifici no servís per a posar algun dia la massa domenyada al servei de la fera totalitària. Bé, el sacrifici material, si la democràcia se salva. No seran els treballadors francesos els qui creïn obstacles. Ja estan donant l'exemple.

M. SERRA I MORET

blema, els feixistes han acumulat homes i material en abundància i han fet els màxims esforços per a aconseguir una victòria que els permetés presentar-se avantatjosament per a recolzar el joc dels qui s'han erigit en "pacíficadors". A això respon la seva setena ofensiva a la riba dreta de l'Ebre.

Aquesta ofensiva ha determinat, és cert, que les tropes espanyoles torressin a les seves antigues posicions a l'esquerra de l'Ebre. Això no obstant, no han pogut presentar la batalla de l'Ebre, que ha durat quatre mesos, com un èxit. Al contrari, la batalla de l'Ebre ha constituït una rotunda victòria republicana.

L'Ebre va ésser traspassat per a desfer l'ofensiva feixista en direcció a Sagunt i a València. I l'objectiu ha estat plenament aconseguit: l'ofensiva feixista, quatre mesos ençà, va ésser polvoritzada i, d'aleshores ençà, no ha pogut fer altra cosa que actuar a les vores de l'Ebre. Les set ofensives realitzades per ell, altrament, els ha estat un desgast constant d'homes, d'avions, de material i d'argent. I encara, han palesat la potencialitat en creixença de l'Exèrcit Popular.

La República pot presentar en el seu balanç, doncs, l'haver desplaçat les tropes rebels i invasores en el lloc que ella ha volgut, la salvació de València i de Sagunt, la gran disminució d'efectius enemics i l'auguri del que serà el dia de demà el nostre exercit.

* * *

La política de la resistència ha palesat ésser la més excel·lent tàctica de la República. Ella li ha de permetre l'obtenció del triomf. Tot el guany que aconseguí l'Exèrcit Popular, esdevé debilitació de l'adversari.

Si en el terreny combatiu els quatre mesos de la batalla de l'Ebre ens han resultat falaguers, en el camp internacional han reportat beneficis encara molt superiors. L'agitació a favor nostre produïda arreu ha estat enorme i intensa. Els pobles anglesos i francesos,

principalment, han palesat de manera terminant llur disconformitat absoluta amb els governants que actuen amb menyspreu dels governats i la decisió a canviar la política exterior en llurs països. Les eleccions i la divisió del partit conservador a Anglaterra, i les manifestacions públiques i els acords de la C. G. T. a França, no deixen lloc a dubtes. El món, massa poc decidit durant els tres darrers anys, emprèn unes rutines més adients. Avui, es veu una actitud ferma a acabar amb el joc feixista desenrotllat a França i a la Gran Bretanya pels qui haurien de tenir el deure sagrat de posar fi als atropellaments, a les expansions i al desig de desencadenar una conflagració.

* * *

El disegni feixista era acabar la guerra d'Espanya amb un segon Múnic. A això responia la conferència de París que s'acaba de reunir.

Chamberlain i Halifax ho tenien ja tot planejat; Mussolini i Hitler podrien estar satisfets. Espanya, però, no és Àustria ni és Txecoslovàquia. La seva actitud ferma era un contratemps seriós per als plans feixistes que Chamberlain i Daladier volien portar a la pràctica. En tenien consciència. I, a pesar d'això, estaven decidits a intentar el cop ignominiós. L'ambient havia estat ben preparat per a aplanar els obstacles. El moviment bèl·lic a l'Ebre, la mobilització vergonyosa dels capituladors, la campanya sobre la necessitat de pacificar el món com fos, el gest accentuat de prescindir de l'opinió popular, eren destinats a preparar l'ambient.

Però — encara que a l'hora d'escriure aquestes ratlles no podem treure una conclusió definitiva — creiem no equivocarnos si diem que les converses de París hauran resultat el part de les muntanyes. Molts propòsits, molt d'enrenou, per a acordar que l'afer espanyol havia de passar al Comitè de No Intervenció, a estudi i resolució d'aquell cadàver in-

J. ROURE-TORRENT

La vall dels corbs

Aquell grallar del corb d'ahir, l'he tornat a sentir avui, sota l'aire brúfol. Caminava per la platja, amb el cap baix. Ara i adés, però, donava un cop d'ull a la mar, que tenia un verd de mal averany, aquesta tarda. I, per acabar d'ennegrir el meu horitzó, vaig veure en un hospital, llargues fileres de llits...

Tot això feu que evocés la vall dels corbs.

Era en una terra de formacions muntanyoses enormes, antiquíssimes. La majoria, tenien formes vastes, matusseres, sense agudeses ni gràcia. Pesaven, segles ha, sobre la terra. I les aigües, a força d'anys, havien solcat la roca dura, amb tanta de constància, i per tant de temps, que els avencs que havien cavat tenien centenars de metres. De vegades, i això era el bonic, aquestes profunditats s'obrien en valls rioleres i fèrtils; i al lluny es veia el riu giragonsent entremig del pomar.

La vida dels homes es limitava en aquestes valls, generalment esquifides. Per això pujaven muntanya amunt els seus conreus — gairebé el blat exclusivament — en una infinitat de feixes, de replans i de repetjons, fins aconseguir el mateix planell, extens, que corona l'elevació.

El poble mateix era bastit al vessant d'una d'aquestes muntanyes. I els carrers venien a ésser els repetjons i les feixes. A dalt de tot, bevent totes les clars del cel i de les albes, hi havia un cementiri minúscul. Com que a mi també m'agrada veure aquestes coses inefables, sovint hi pujava, a la sortida del sol.

En aquella hora, encara era baix. D'aquí que els seus raigs, gairebé horitzontals, revelessin tots els relleus de la terra. Sota el poble, i a través de la llum filtrada per la boira, es veia passar el riu. Tortuosament, s'obria pas entre les altes muntanyes que l'encaixonaven. En arribar als peus del poble, entre les seves giragonses pronunciades, es badava la Vega.

I, a través de les nombroses valls encloïdes, corrien rierols i rieres que afluien al riu gran. Se'n comptaven cinc o sis, que s'hi ajuntaven davant mateix del poble. Tots amb la seva renglera de pollancs, alts i fins, sense fulles en aquells dies hivernals.

Si algaves l'esguard i el giraves a un cantó i a l'altre, només veies que muntanyes. Per la banda de llevant, veies a la llum del sol ixent, una alta serralada, plena de boscs. M'agrada de mirar, llargament, la seva massa imponent, que s'aixecava per damunt de totes les altres.

Dalt de la cima, darrera el cementiri, m'entretenia pensant quin camí seguiria, en la meua caminada matinal de l'endemà. Considerava les valls diverses, i el goig que em pervindria de resseguir-les. Gairebé ja les havia seguit totes. Només me'n mancava una, que, de bon antuvi m'havia semblat sense interès.

De lluny, només es veia eixir el rierol. Semblava que sortís de sota terra, perquè, més amunt, ni tan sols s'endevinava el solc que havien fet les aigües, darrera la muntanya, besada pel riu. Tallada a plom, aquesta, semblava la proa d'una nau gegantesca.

I un dia, a primera hora, petjant la terra gebrada, vaig emprendre l'ascensió. Caminava, pujant, pel vessant que donava al rierol, assaborint l'alè d'aquelles solituds feréstegues. Dintre la vall, que s'anava enquistant, tot era, encara, obagor humida. Des del meu caminet, dalt de la muntanya, copsava, però, la primera llum. M'encantava la gran claredat, que no havia vist mai tan pura, que anava agafant el cel. M'hauria passat hores i hores, en aquella contemplació, si hagués pogut. M'imaginava submergit en una mar de llum. Davant la fixesa de la meua mirada, veia venir, inacabables, les ones de la llum. Només veia aquesta llum, en doll incessant, i la

línia fina d'una muntanya llunyana. Tota la resta, s'era atenuat, esfumat. Només la vibració de l'ànima, que s'acordava amb la del cel, feia ascendir el vol audaç del meu esperit...

Però l'aire fred, que es despertava de l'alta muntanya, em feia caminar. Era aleshores que la meua passa cobrava el seu antic coratge. Amb un tal aire, perfumat de farigola, romanins i espigols; amb una tal llum, com nascuda per primera vegada en el món, i amb la visió, en el fons de l'espadat, d'unes feixes estretes, i el corrent impetuós del torrent, que no tindria un bell caminar?

Així vaig caminar, sempre amunt, fins a perdre tota noció del temps, ni veure persona nada. I em vaig trobar, de cop, per sorpresa, en un estrany paisatge.

Dessota meu, hi tenia la vall profundíssima. Al fons de tot, el torrent, es desplomava de les roques, retronant, escumós, als peus d'un penyal que s'aixecava, altíssim, com un monolit, enmig de la vall; per bé que estava lligat a la muntanya, de la qual l'havia separat l'erosió dels elements.

En acostar-m'hi, vaig veure que eixien, d'innúmers forats de la roca, centenars de corbs, que volaven i volaven a l'entorn del penyal, damunt del qual, de tant en tant, es posaven. Això em va fer venir ganes de pujar-hi.

Vaig baixar primer, i després vaig pujar per la roca vertical, fins abastar la cima. En aquells moments, hi començava a tocar el sol, i era ben viu el contrast del món que s'agitava sota meu i la llum que besava el meu cap. Tot al meu entorn, era un fregadís d'ales negres. Al meu dessor, quan m'inclinava, venient el vertigen, veia els alts pollancs, com arbres pigmeus, i el rompre del corrent sobre les roques.

Mentre mirava cap avall, es produïa la cosa més inesperada. Va arribar a les meves orelles la tonada d'una cançó finíssima, angèlica. Us ben asseguro que mai no havia sentit en un cant una melodia tan dolça. Encuriosit, vaig baixar del penyal, per veure d'on venia aquella veu tan pura. Un cop a baix, quan tot just havia trepitjat la catifa de fulles que hi havia entre els pollancs, va sobtar-me la més inesperada de les visions.

En un petit meandre, on el corrent esdevenia quiet i transparent, es mirava una donzella d'una bellesa insuperable. Inclinada sobre l'aigua, la seva llarga cabellera ondulada la tocava, i els cabells, per moments semblaven voler fugir amb ella.

Jo me la mirava de lluny. Ni per un instant perdí la seva quietud d'esfinx. M'hi vaig acostar més, per veure-li bé la cara, sense ésser vist, però. I em sorprengué la fixesa inhumana de la seva mirada. No sé com, s'adonà de mi. Aixecà el cap i em va mirar amb un esguard que em fugia, tot i que no movia els ulls, com una anguila de les mans. Li vaig donar el bon dia. Semblà no comprendre. Els ulls, sempre fixos, tenien estranyes fosforescències de folia.

I vaig seguir el meu camí...

Més tard vaig saber, casualment, que no hi era tota. Vivia més amunt, en un vell molí abandonat. El seu germà, l'únic familiar que tenia, havia marxat a la guerra, encara adolescent.

Més d'un cop, de passada, m'havia sobtat el vell molí. No sé per què, ja aleshores se m'oprimia el cor, només de contemplar-lo. S'aixecava, arredossat al vessant vertical de la muntanya, al bell mig de l'afrau. No coneixia gairebé en tot l'any la llum clara del sol. Les seves parets, molsoses i humides, s'amagaven sota una espessa capa d'heura. Als seus peus, s'adollava, sense descans, una aigua freda.

M'accontentava, després, de passar-hi, per si sentia aquell cant angèlic. Però, inútilment hi passava. Aquell cant s'havia submergit, per sempre més, en aquella aigua gelida.

Josep SOL

GINEBRA EDUCADORA

Diverses vegades havíem passat en tren pels voltants d'aquesta ciutat, una de les més anomenades d'Europa, i ens feia pena que per un motiu o altre no la conegués amb detalls.

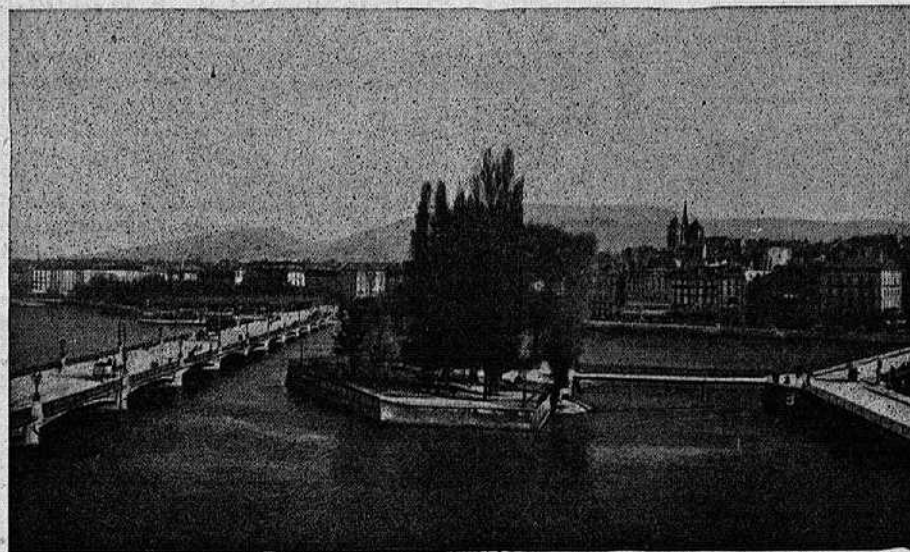
Deixant de banda els aspectes polític, religiós, turístic i molts altres, com a català ens evocava el teòleg i metge Miquel Servet, descobridor de la circulació de la sang, i, segons Eliseu Reclus, fundador de l'etnografia, i la geografia comparada, pels comentaris que escrivi en la traducció francesa d'una geografia de Tolomeu.

Aquest esperit inquiet de la nostra raça, que té un monument en una plaça de París; un altre a Annemasse, vila de l'Alta Savoia; i un tercer a la ciutat de Vienne, capital del Delfinat; i que els protestants li

n'havíem tingut coneixença per diaris i revistes d'aquell temps.

Per això, una vegada establert a Suïssa com a professor d'Escoles Noves, el primer que se'n va ocórrer fou fer una visita a aquell centre impulsor d'activitats educadores, al qual més tard probablement hauríem d'anar acompanyant deixebles, o en viatges d'exploració amb alguns col·legues.

Així que ens ho permeten les classes, doncs, ens traslladarem a la urbanització ginebrina. El dia era fred i bufava la bise, la tramontana d'allà. A més a més, els borllons de neu sovint enterbolien l'atmosfera. Nosaltres, sense fer cas de res, anàvem sols, completament sols. En una excursió de nequieses espirituals no volíem que algú que no vibrés amb el nostre anhèl ens al-

han aixecat una obra expiatòria a la mateixa Ginebra; el 1553, després d'un dels processos més famosos del temps preterit, fou cremat de viu en viu a Champel, afores de l'esmentada població. Els fanàtics calvinistes que aleshores dominaven en aquells indrets, en un període d'agitacions religioses per tot el Continent, el consideraren com a herejia, a causa de l'obra Christianismi Restituto, que havia publicat.

Per altra banda, la població que fou capital del Leman en els quinze anys que esguiré unita a França abans d'integrar la Confederació helvètica, com a professor ens feia pensar en els homes que ha produït, pensadors, teòlegs i polítics, que de vegades han format veritables dinasties botàniques i geòlegs, entre els quals Bonnet, de Candolle, Saussure; literats com Mme. Necker, Cherbullier, Amiel i Toepffer; pintors a la manera de Liotard; i una infinitat més, malgrat la seva extensió minúscula, aquella extensió que feia dir humorísticament a Voltaire "quan espolsa la meua perruca omlo de pols tot la República". Aquesta ascendència honorable és segurament la causa de la força creadora de nuclis docents que sempre ha tingut el Cantó a través de la història.

Algunes d'aquestes institucions, més o menys al marge dels organismes de l'Estat, però dins la pedagogia d'avantguarda o experimental, són força conegudes en els centres d'estudi de tots els països.

Per aquestes circumstàncies quan hom parla amb mestres estrangers és difícil que no surti en la conversa, per exemple, la Maison des petits, on fan pràctiques les directores de jardins d'infants; l'École internationale, dels funcionaris de la Societat de Nacions; l'Institut Jaques-Dalcroze, en el qual és ensenyat el mètode de gimnàstica rítmica d'aquest professor; l'Oficina internacional d'Escoles Noves, fundada el 1899; les escoles a ple aire del Bois de la Bâtie i del planell de Frontenex, per a infants tuberculosos; o l'Oficina internacional d'Educació.

Encara ens venien a la memòria l'exposició sobre l'art i l'infant, de l'any 1917; la que es referí al treball de la dona, del 1925, amb manifestacions pedagògiques; i la setmana del noi, del 1923; de les quals

terés, amb idees vulgars, les pròpies reflexions.

Sortint de l'estació de Cornavin vam entrar a un carrer dret, el dels Alps, que seguïem a peu fins a trobar el quai du Mont-Blanc, al sud del Leman, el llac més admirat universalment. Cada dia hi arriben milers de turistes i personatges celebres de l'art, la ciència o la política. Aci decantarem a la dreta, vers l'Oficina d'informació, a la plaça de Bergues.

Teníem davant el monument a Rousseau, l'escriptor que tant contribuï, en el segle XVIII, a renovar les idees de la vella educació. Es troba en una illa situada a la part on el llac, d'un blau intens, s'estreny en forma de piràmide i esdevé riu escumejant. L'estàtua, sobre un pedestal corrent, de bases rectangulars, va ésser feta per Pradier, escultor francès, graciós i delicat, del segle XIX, nat a Ginebra. És senzilla i sense pretensions, com escau al concepte que tenen de la vida els més il·lustres pedagogs.

A continuació, els carrers de la Cité, la Grande Rue, on nasqué Rousseau, i el de l'Hôtel de Ville, ens portaren a l'edifici de la Casa de la Ciutat, d'estil florentí, en el qual s'allotja, a la vegada, el govern cantonal. Té una rampa empedrada per on els consellers pujaven a cavall fins al darrer pis.

Davant aquest immoble, l'11 de juny del 1762, el botxí cremà l'Emili de l'esmentat educador. Amb tot, a la Biblioteca pública del passeig dels Bastions, en la qual són instal·lats el Museu i els Arxius Rousseau, es conserva encara un manuscrit d'aquella obra.

No gaire lluny d'allí, però, carrer de Charles-Bonnet, 4 — actualment, Maraichers, número 44, prop de la plana de Plainpalais — és on es conserva l'esperit que la informava, amb totes les successives derivacions.

Ens referim a l'Institut J. J. Rousseau, fundat per Claparède el 1912 i unit a la Universitat, una de les més concorregudes de Suïssa, successora de la famosa Acadèmia, de la República teocràtica de Ginebra, d'on sortien joves que anaven a tot arreu a predicar la Reforma, quan Calvi, Beza, Farel i altres, en el terreny religiós, havien convertit la ciutat en la Roma protestant del segle XVI.

En aquest Institut, freqüentat per alumnes, professors, mestres i metges de tots els continents, són estudiades les disciplines científiques que fan referència al noi i a la pedagogia moderna. Entre les escoles de Ginebra que apliquen les seves orientacions, Toepffer, Florissant, du Mail, des Charmilles, etc., hi ha la ja referida Maison des petits, de la qual l'escriptor de parla alemanya, Leonhard Ragaz, autor de La Nova Suïssa i de La revolució pedagògica, deia tot emocionat: Es ist ein Stück Reich Gottes auf Erden "és un tros del regne de Déu a la Terra".

Per descomptat que tot allò que ha estat un guany científic no ha romàs ocult com un secret professional de l'Institut. Els seus orientadors han donat curses i conferències fora de Ginebra, com quan Claparède prengué part a l'Escola d'Estiu de Barcelona, el 1920. Al mateix temps han cridat personalitats destacades, el 1921 Rabindranath Tagore, poeta i mestre de Santiniketan, i han organitzat congressos com el de la pau per l'escola a Praga, i el de bilingüisme i educació a Luxemburg.

Aquestes actuacions donen la raó de la influència que aquells professors exerceixen entre els tècnics de l'ensenyament i a l'entorn dels mestres que prenen la formació dels infants com una vocació, i expliquen també que en diversos països funcionen societats d'amics de l'Institut Rousseau. És que avui per avui ve a ésser el nucli pedagògic més important del món.

En aquella època, any 1927, els seus homes ja havien escrit una sèrie d'obres, moltes de les quals han esdevingut clàssiques en qüestions d'educació i han estat traduïdes a diversos idiomes. Només citem unes quantes de les que nosaltres recollíem, per

no donar aires de catàleg a aquestes impressions.

L'École active, d'Adolphe Ferrière; Comment diagnostiquer les aptitudes chez les écoliers, d'Edouard Claparède; L'éducation nouvelle en Autriche, de Robert Dottrens; Le langage et la pensée chez l'enfant, de Jean Piaget; Psychologie de la suggestion et de l'autosuggestion, de Ch. Baudouin; L'éducation des enfants anormaux, de Madeleine Descoudres; La croissance pendant l'âge scolaire, de Paul Godin; Jeux de plein air et d'intérieur, de Mlle. Jentzer; La technopsychologie du travail industriel, de León Walter. Seguien noms com Duval, Madame Artus-Pillet, Malche, R. de Saussure, Oltramare, Mme. du Collet, Hochstaetter i molts altres.

L'esplèndida col·lita, afegida a la de pedagogs com Decroly, Hamade, Faria de Vasconcellos, etc., i amb traduccions de Foerster, Dewey, Baden-Powell, Lombardo Radice i altres, els permeté de crear una col·lecció d'actualitats pedagògiques, iniciada el 1906 per Pierre Bovet, la qual, amb la biblioteca que sobre psicologia de l'infant edita a París Félix Alcan, la col·lecció Educació, d'Ernest Flammarion, i la de pedagogia experimental, d'Armand Colin, impreses a la mateixa ciutat, junt amb la de Maurice Lamertin, de Brussel·les, és l'esforç més gran fet en llengua francesa per posar els avenços de l'educació a l'abast dels mestres.

Cap analfabet amb estudis — aquells analfabets que combaten sistemàticament la pedagogia ginebrina — no s'ha pres la molestia d'estudiar aquests educadors ni llurs produccions escrites. No obstant, això no no vol dir que si ens trobéssim en temps de la Reforma no cremessin Miquel Servet; i si a l'època de Rousseau, el llibre que li ha donat més nom.

Travessant jardins i parcs nombrosos, encara poguérem remarcar el luxe, de vegades sumptuós, dels edificis destinats a instrucció pública. Des de la universitat i escoles de química, de belles arts, de retol·lèria, de comerç, etc., als establiments primaris de cada barriada, tot estava construït amb les més perfectes comoditats del dia. Potser a conseqüència del pressupost de cultura de l'Estat, que consumeix una terça part de les despeses totals. Potser perquè Ginebra, després de Basilea, és la ciutat més rica de la República helvètica.

La neu acumulada al carrer ens arribava als genolls, i la que anava caient d'un cel de plom es tornava cada cop més espessa. L'espectacle, no molt quotidià en aquelles ribes del Roine i de l'Arve, afegia sofriments i dificultats a la nostra tasca.

Però, què hi fa? La neu, en últim terme, assona la terra fèrtil. Les informacions pedagògiques també, al capdavant, assonen a qui les cerca.

Ginebra! Ginebra! Pere LLOBERA

DIBUIXOS D'INFANT

(Ve de la primera pàgina)

exquisides de Pamela Bianco, l'artista de dotze anys, ponderava la prematuritat; ni més ni menys que com el públic que acudia als concerts d'aquell Mozart de sis anys, aquell Beethoven de set o aquell Weber de tretze. Observi's el di-

Dibuix de Pamela Bianco, noia de 12 anys, exposat a Londres la primavera del 1919.

buix de Pamela que reproduïm. Posem dos exemples més de dibuix post-infantil i també ambdós són d'infants inversament privilegiats. Foren fets a Barcelona i pertanyen a una noia d'onze anys (dones que ballen) i a una de cinc (nois prop d'un arbre).

"Així, podem concloure — potser ens diria algú — que el dibuix, per a ésser purament infantil, ha d'estar mal fet?" No és així. Però sí és cert que el veritable dibuix lliure del noi no és mai espectacular i no ens sembla exposable, almenys a la lleugera, per al gran públic.

Francesc MASCLANS

ENMIG DE LA NATURALES

L'home és sord i cec enmig de la naturalesa.

La naturalesa mateixa, veïllant per la integritat física i moral de l'home, ha limitat les seves facultats perceptives.

Si no fos que l'home posseeix uns sentits defectuosos i limitats, mai no hauria pogut dir que la naturalesa és idíl·lica, tranquil·la, que penetra de pau el cor de l'home.

La naturalesa, al contrari, està en perpètua agitació. La intel·ligència descobreix aquesta veritat tot i la defectuositat i limitació dels sentits.

L'home és sord i cec, no obstant la seva intel·ligència endevina allò que no percep amb els sentits.

La creixença del més insignificant bri d'herba, la vida del més petit dels insectes són un esforç estrepitos, una lluita constant que acaba amb la desaparició o sigui amb la mort d'aquella minúscula forma de vida; al mateix temps, aquest esforç es repeteix simultàniament i successivament milions i milions de vegades, no solament en aquelles minúscules formes que hem esmentat, sinó des de l'àtom de matèria invisible als ulls de l'home fins a les formes còsmiques de l'Univers que ens semblen inal·terables i eternes, com el sol i els astres.

De joventut m'ajec de cara a l'herba i amb la imaginació volia sentir el crit de tants de milers de vides que cabien en una mica de terra: just el pam quadrat de terra que tapava la meua cara; volia sentir el crit de tants de milers de vides que neixen, creixen, agonitzen i moren a la vegada. M'esforçava a sentir l'herba que creix, l'insecte que bruna, la formiga que desplaça un gra de sorra, els pètals d'una floreta que s'obre, una llavor que cau: mil petits sorolls que jo m'imaginava pels sentits d'aquells animals uns sorolls veritablement estrepitosos i apocalíptics.

Res no m'advertia que en un moment de la meua vida no

m'hauria d'esforçar tant per a tenir aquella lligó de la naturalesa a mesura d'home.

Avui, al voltant meu, la vida i la mort simultànegen i es confonen. Confusió de crits. Esforç per a viure i esforç per a morir. Els mil sorolls estrepitosos i apocalíptics que m'imaginava de sentir entre els brins d'herba els sento al voltant meu i els homes gegants, plens, imploren, clamen i blasfemen inútilment. És la llei de la naturalesa; jo ja l'havia apres a temps ha de quan m'ajec de cara a l'herba, escoltant amb tota l'ànima i retrotraient-me en imaginació en el cos d'un d'aquells minúsculs insectes que corrien, lliscaven o volatejaven per entre els brins d'herba.

Fins a vegades, en sentit contrari, m'adjudicava el paper d'una divinitat i per a provar-me a mi mateixa el meu poder, augmentava la dissort i la confusió d'aquell petit món que cabia en un pam quadrat de terra, trasbalsant-ho tot: arrancava l'herba, furgava la terra, esbarriava i esclafava els insectes. En fi, era una divinitat malfaent i colèrica.

No vaig tardar en reconèixer que fos com fos jo també entrava dins l'ordre natural de les coses, i em calgué abandonar aquella idea orgullosa de considerar-me una divinitat que obra per pur caprici. Vaig comprendre que res no s'escapa de les lleis de la naturalesa: que tot entra dintre l'ordre de l'Univers, per més que l'home no hi vegi altra cosa que desordre i confusió.

La naturalesa ha dotat l'home d'intel·ligència i de consciència que han fet que arribés a tenir el sentit de responsabilitat de la pròpia conducta: aquest és el seu guia més segur per a moure's en aquesta confusió i en aquesta desordre aparent.

No hi ha desordre ni confusió, com tampoc no hi ha pau ni quietud: tot això no són més que mots insuficients del nostre vocabulari. L'home, encara, és sord i cec enmig de la naturalesa.

Maria CARRATALA

JOAN REBULL

"PREMI CAMPENY" 1938

"... qui diu conreu, evoca la terra, en el sentit patri i matri del mot."

"La mateixa cultura grega — no gens sospitosa, en veritat, de macançes d'espiritualització ni d'universalisme — té per base fonamental, per ànima, un conreu: el seu racial conreu: Aquil·les, Helena, Ulisses, uns quants roquissers nus festonats d'escuma clara, Salapina, qualques olis emplataats, Maraton, i un cert nombre de teoremes de marbre policromat retallant-se lúcidament i exacta, en el cel blau."

JOSEP M. JUNY: de "El singular arxipex de Castelló d'Empúries".

Podem dir ben alt i sense massa probabilitats d'errar-nos, que amb la concessió del "Premi Campeny 1938" a Joan Rebull, no s'ha completat altre fet que un pur i estricte acte de justícia, per tal que era l'únic dels que podem anomenar "caps de brot" de la nostra escultura que no havia assolit encara

"Camp de Tarragona", és quelcom que es pressentia de temps i la plenitud que avui li és reconeguda, no fa sinó respondre al normal desenvolupament d'unes facultats altament dotades.

Es cert que l'obra de Joan Rebull ha motivat els més assenyats comentaris; però, cal destacar, d'entre ells, l'article (1) que va dedicar-li Carles Riba, avui inclòs en el seu llibre d'assaigs: "Per comprendre" i els mots lapidaris del qual ens permetem avui, ben agosaradament, comentar.

Diu el notable crític en el paràgraf primer de l'article en qüestió:

"Escultures de Rebull, Praxíteles? El nom travessa de sobte la nostra contemplació; però immediatament sentim que no pot unir-s'hi. Per organitzar-la en compressió, no bastaria el parentiu que establíem sobre una coincidència, ara i adés, en el cànon, so-

Se'ns dirà, segurament, que és un xic aventurat tanmateix, formular unes tals apreciacions damunt una sola testa que, tot i la seva innegable bellesa, no deixa d'ésser un fragment, magnífic, però, fragment a fi de comptes. És cert que això ens porta a doldre'ns que una major fortuna no hagi acompanyat les excavacions dels poblats ibèrics i que el contrast que l'esmentada testa ofereix amb els arqueològicament interessants bronzes (possibles "bibelots") dels santuaris de La Luz i de Castellar de Santisteban, sigui més accentuada del que convindria a la nostra apreciació. Tot amb tot, l'existència, entre els esmentats bronzes, d'algunes figures nues i sobretot, la figureta en bronze del mateix santuari de La Luz que reproduïx l'obra "Etnologia de la Península Ibèrica" del Dr. P. Bosch Gimpera (pàg. 356) no deixa d'ésser d'un gran interès per a evocar el que pot, o podia, ésser el torç que correspon a la testa del "Llano de la Consolación".

Adhuc en el seu hieratisme, un bon xic accentuat, ens sembla veure-hi el parentiu que algú ha pogut trobar entre l'escultura d'En Rebull i l'egípcia — recordi's l'origen africà de la raça ibèrica — i que no ha pas estat acceptat per tothom.

Cal reconèixer, però, per damunt de tot, que l'art d'En Rebull és d'una alta qualitat, sa i fort. Això explica que el mateix Carles Riba hagi pogut escriure, al final de l'article que hem comentat suara, el que segueix:

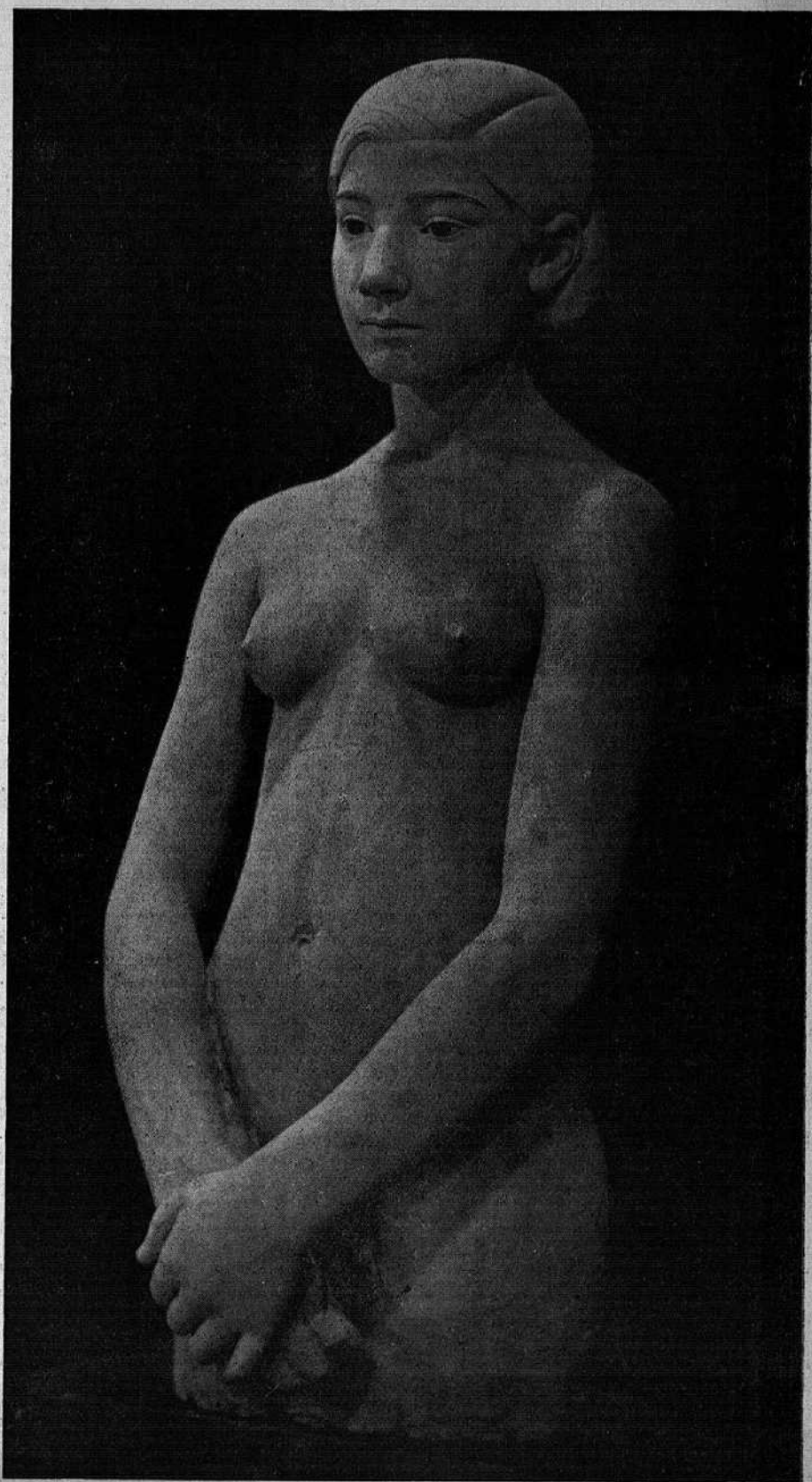
"... no sabríem qualificar de sensual l'art de Rebull: és sexual — dionisiacament. — Fort, perquè és natural; noble, perquè és simplement, directament, en l'eternitat de la seva contenció; infragmable, perquè lluny de compondre organismes totals en els mateixos, objectius respecte a la realitat que resumeixen, crea dins aquesta realitat total d'objectes, ritmes, formes, que en són part i que viuran la gran vida indivisible."

Raonament que, com el transcrit al començament del nostre comentari, és no sols amarat de ponderació i de veritat, sinó que, íntimament lligat amb altres apreciacions del mateix article, fa que aquest assaig aplegui alguna de les pàgines més sucoses de les nostres lletres.

Les circumstàncies actuals, que han impossibilitat la recepció, a temps, d'algunes fotografies, ens priven de comentar, com fora del cas, la escultura que ha valgut a Joan Rebull el "Premi Campeny", que ens limitem a reproduir. Això ens mou a cloure definitivament aquest article, transcrivint un paràgraf (3) del llibre que el notable crític Rafael Benet va dedicar al nostre escultor a propòsit de la connexió que, en un moment donat, va fer dels "relleus greco-romans orientalistes", en el qual el cisel·la deixa els seus punts de sutura, existents al Louvre i procedents de les torres funeràries de Palmira:

"Això — deia Rebull, davant l'alta qualitat escultòrica d'aquells relleus, d'una geometria que acusa més la vida anímica, — això, deia, diu — voldria fer."

Aquesta ràpida al·lusió a la geometria, ens mou a desviar la qüestió per

Joan Rebull: Na de noia (Premi Damià Campeny 1938)

uns moments, i a lligar-la amb el fet precís del segon cognom del nostre escultor, el qual no és altre que el de Torroja, nom que evoca en mí el record de l'única conversa que va ésser-me donat de poder sostenir amb Antoni Gaudí poc abans del seu traspàs. Va ésser un matí de primavera en què, invitat per l'arquitecte amic: Francesc Quintana, vaig poder conèixer personalment el genial arquitecte. Don Antoni, amb aquella seva conversa tan suggestiva, va parlar-nos del famós geometra tarragoní Eduard Torroja, autor de notables estudis sobre la Geometria de la posició i d'interessants treballs referents a les superfícies gueres (base, como és sabut, del sistema de voltes del naixent temple de la Sagrada Família) i bo i fent-nos el seu elogi, acabà lligant els coneixements

extraordinaris d'aquell savi, amb certes característiques de la seva comarca d'origen.

Això, m'ha mogut a unir els noms de Torroja, Gaudí i Rebull, tots ells fills del Camp de Tarragona i a constatar, una vegada més, la unió íntima que amb l'esperit de la terra acostuma a tenir l'obra dels homes, apreciació que lliga amb l'indicat precedentment i que, amb més bona voluntat que no encert, ens hem proposat desenvolupar amb aquestes pobres ratlles.

Ramon de P. VAYREDA

(1) Revista "Art", núm. 8 (maig 1934).
(2) "El singular arxipex de Castelló d'Empúries", Editorial Catalana: 1923.
(3) "Joan Rebull", Edicions "La mà trençada", 1931.

Joan Rebull: Baix relleu

la consagració oficial que li era deguda.

Val a dir que havien contribuït a aquesta anomalia, el fet que ell no hagués concorregut en les dues exposicions celebrades darrerament i que, per altra part, els competidors que hauria tingut en dates precedents siguin de la més alta vàlua. Recordem, sinó: la "Figura de noia" que va valer a Jos p Clara el "Premi Campeny 1936" i l'escultura que feu posseïdor a Enric Casanoves de la mateixa distinció l'any anterior.

En quant a la transcendència que la concessió d'aquest premi pugui representar per l'art nostre, bo i relacionant-lo amb l'art en general, entenem que és un xic difícil de precisar si abans no ens permetem la llibertat de

bre una semblança de gràcia en l'actitud. No: en aquestes escultures, el cànon no s'afirma com a tal, la gràcia no vol ésser en ella mateixa un mitjà, ni un fi, ni tan sols un terme d'arribada. L'associació, doncs, que havia començat insidiosament, per suggerència, va a resoldre's en franc contrast. Val més, si tanmateix ens ajuda a penetrar en un art que tan enèrgicament desdenya de persuadir-nos."

L... realment, "el nom travessa de sobte la nostra contemplació" si, com creiem, el paràgraf aquest es refereix a la magnífica "Figura" que reproduïm; en ella sembla talment com si, devingut Rebull un brunyit espill, s'hagués encarat, per uns instants, amb el sol de Grècia. Però, les reserves del crític són plenes de seny. El parentiu sobre una coincidència, la semblança de gràcia en una actitud i el cànon mateix, no bastarien per a organitzar-la en comprensió i és el franc contrast el que s'imposa i el que tanmateix ajuda a penetrar un art que desdenya enèrgicament la persuasió.

D'aquí, que ens decidim a menar per altres viaranyes el nostre comentari i, en tant que no refusen de trobar-hi altres derivacions, direm que si un epítet pot, al nostre entendre, ésser aplicat a Joan Rebull i a la seva obra, és el de "Rebull o la tradició", donant a aquest mot el seu sentit més pur i estricte; per tal que sembla ésser a través d'ell que rebrotin les més pures essències del seu terroir i el record llunyà d'una civilització primitiva que, antany, poblà les contrades veïnes del Camp.

Amb motiu d'aquest fet, doncs, ens plau transcriure els mots precisos que, en una de les seves Conferències de Combat (2), formulava, fa alguns anys, Josep M. Junoy, llavors que, referint-se a l'esperit i a la cultura — dignes d'aquest nom i humanament fecundes — ens deia que:

"Són, han estat i seran sempre: terra, terra i terra, en el particularíssim sentit nacionalista exclusiu de la paraula."

Es aquest sentit de la terra, doncs, el que ens mou a lligar l'obra de Joan Rebull, més que no amb reflex llunyà que de Grècia ens era tramès suara, amb el sentit racial d'uns pobladors d'una raça pura i forta, que fecundaren algunes de nostres contrades de ponent, amb aquella civilització que ens plau veure representada en la testa ibèrica de: "El Llano de la Consolación", que, un bon dia, en terres d'Aragó, Josep Pijoan rescata per al Museu Arqueològic de Barcelona.

Es a través d'aquesta escultura, que sentim íntimament lligada amb el fet racial, que ens sembla cal enfocar preferentment el nostre comentari; amb el ben entès que ell no exclou, en cap de les maneres, el ressò hel·lènic, per bé que a través d'altres influències i no precisament de l'art, ja en davallada, del segle IV, sinó més aviat amb l'escultura arcaica immediatament anterior al segle V, responen a l'actitud ferma i resolta, per bé que un poc hieràtica, dels arquers del frontó del temple d'Egina que avui es conserven a la Pinacoteca de Múnic.

Joan Rebull: Figura

dir, per a esplanar un xic el nostre criteri, que caldria constatar si en l'acte de justícia que avui comentem ha estat Joan Rebull que ha obtingut el "Premi Campeny" o si, de la mateixa manera, Damià Campeny hauria pogut aspirar, ara fa poc més d'un segle i, per tant, avançant-nos en l'ordre del temps, a un "Premi Rebull". Per tal que la maduresa assolida per aquest artista, plançó esponerós del

EXPOSICIO DEL DIBUIXI I DEL GRAVAT 1938

i II

En continuar el nostre comentari sobre l'Exposició del Dibuix i del Gravat 1938, iniciarem aquest segon i últim article tot i constatant que els temes que

tracten de la guerra acusen un percentatge molt més elevat que el que ens oferia el Saló de Tardor. Això no té res de sorprenent si tenim en compte que aquestes arts tan especialíssimes com són el Dibuix i el Gravat han estat sempre

Xavier Nogué: «Ja hi som» (Premi Marià Fortuny 1938)

com una mena d'oposició i alhora de complement de la Pintura i l'Escultura com a "pures" arts de la "Forma", unes arts essencialment expressives i de "contingut".

Si, una vegada subratllada aquesta distinció específica, tan indispensable i essencial, passem a l'examen crític dels dibuixos de temes bèl·lics, ens veiem obligats a declarar que la majoria d'ells són d'un efectisme melodramàtic, ombrívol i torturat, i que explica perfectament que un Manuel Angeles Ortiz, com en reacció contra els Francesc Almirall, Enric Lagares i Pere Clapera, o siguin els més característics de l'esmentat efectisme, empli en el "Pas de l'Ebre" i en "El José Luis Díez" passa l'Estret de Gibraltar una mena de simplicitat extremada entre japonitzant i infantilista, la ingenuïtat de la qual massa "volguda" divergeix tant del nerviosisme refinadíssim manifestat en la tercera de les obres per ell exposades: un agut i expressiu Retrat femení al llapis. Tot esmentant de passada que Helios Gómez continua donant mostres d'una ardent i combativa convicció i d'una admiració potser massa palesa per Franz Masereel, passarem a ocupar-nos dels il·lustradors, el més sobresortint dels quals és indiscutiblement Josep Narro per les seves àgils litografies per a "Manon Lescaut". Elles, però, malgrat la seva gràcia externa, s'endinsen per un camí que creiem perillós perquè mena a un decorativisme tan agradable com inconsistent i a una mena de "modernitat" ben aviat passada de moda, cosa en les quals corren el perill de caure més o menys tard, malgrat l'encís que puguin tenir les seves obres, tant un Amadeu Freixes com un Martí Bas.